

ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ХАЛЫҚ
БИЛИМЛЕНДИРИҮ МИНИСТРЛИГИ

ӘЖИНИЯЗ АТЫНДАҒЫ НӨКИС МӘМЛЕКЕТЛИК
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ИНСТИТУТЫ

«Әдеп-икрамлылық – мәнауият өзегі» атамасындағы
Республикалық илимий-теориялық конференция

МАТЕРИАЛЛАРИ

«Одоб-аҳлоқ – маънавиятнинг ўзаги» мавзусидаги
Республика илмий-назарий анжуман

МАТЕРИАЛЛАРИ

Нөкис-2017

қорықпа, көп болса, олар сени өлтирiуi мүмкин, дослардан қорықпа-көп болса, олар саған қыянет етiуi мүмкин. Бийпәрiуа адамлардан қорық-олар сени өлтiрмейди де, сатпайды да, тек олардың тым-тырыс хәм бийпәрiуа қарап тұрыуы себепли жер жүзiнде қыянет хәм адам өлтiрiуiшиликлер жүз бере береди». [Каримов:124]

Хәр бир инсан өмирiнде оғада үлкен әхмийетке ийе болған усындай пикирлерди өнiп-өсiп киятырған жаслардың санасына сиңдириу, оларды турмыс сынақларына шыдамлы етип таярлау бизиң ата-ана, устаз-оқытыушы, басшы-жетекши сыпатындағы, усы мүқәддес журттың пуқарасы сыпатындағы миннетимиз болып табылады.

Соны да ұмытпауымыз керек, бүгiнги күни инсан мәнәуиятына қарсы бағдарланғаны, бир қарағанда арзымас нәрсе болып түйилетуғын кишкене хабар да мәлимлеме дүньясындағы глобалласуу жеделiнен күш алып, көзге көринбейтуғын, бирақ зыянын хеш нәрсе менен қаппа болмайтуғын үлкен зәлел келтирiуi мүмкин.

Жуумақлап айтқанда, жасларымыздың рууҳый дүньясында бослық пайда болмауы ушын олардың қәлби хәм санасында саламат турмыс тәрзи, миллий хәм улыуа миллий қәдириятларға хұрмет-иззет сезимин балалық пайытынан баслап қәлиплестириуимиз зәрүр.

Пайдаланған әдебиетлар:

1. И.А.Каримов. Жоқары мәнәуият-жеңилмес күш.Т.Маънавият.2008.
2. И.А. Каримов. “Жамият мафқураси халқни-халқ, миллатни миллат қилишга хизмат қилсин”. Тошкент. “Ўзбекистон”, 1998 й.
3. И.А. Каримов. “Ватан саждогаҳ каби мухаддасдир”. Тошкент. “Ўзбекистон”, 1996.

И.А.КАРИМОВТЫҢ «ТАРИЙХЫЙ ЕСЛЕҰСИЗ КЕЛЕШЕК ЖОҚ» ШЫҒАРМАСЫ ХӘМ АКАДЕМИЯЛЫҚ ЛИЦЕЙЛЕРДЕ ТАРИЙХТЫ ОҚЫТУҰ МӘСЕЛЕЛЕРИ

Кочкарова Э. - Әжсинияз атындағы НМПИ магистранты

Өзбекистан Республикасының Биринши Президенти И.А.Каримовтың «Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир» китабында тарийхты ұмытқан халық, жәмийет өз жолын жоғалтады. Бундай халық хәм жәмийеттиң келешеге жоқ» деген пикирлери тарийхшылар ушын излениуи дауам етиуи ұазыйпасын алға қойды. Хәқыйқатында да, кешеге тарийх биз ушын турмыс мектеби. Оған қарап сабақ аламыз, жуумақ шығарамыз, келешек жолын белгилеймиз.

Совет заманында жазылған жалған тарийх инсанды зәхәрлейди, оның сана-сезимин алжастырады. Тарийхымыз – шеги жоқ гәзийне, биз ушын мактаныш дереги есапланады. Сондай-ақ тарийхымыз балаларымыз ушын суу хәм хәуадай керек. Соның ушында Биринши Президент жасларымызға қарап: «оқың, тарийхты үйрениң, тарийхын, өтмишин билген адам келешекте адаспайды» деп нәсият береди.

Өзбекистан Республикасы Биринши Президенти И.А.Каримов 1998-жылы Өзбекстан Республикасы зыялылары, соның ишинде

тарийхшылары менен ушырасканда «Өз тарийхын билген, оннан руўхый күш алатуғын халықты жеңиў мүмкин емес екен, биз ҳақыйқый тарийхымызды тиклеўимиз, халқымызды, миллетимизди эне сол тарийх пенен куралландырыўымыз керек. Тарийх пенен куралландырыў, және бир рет куралландырыўымыз зэрүр» деген еди. Усы ушырасыўдағы И.А.Каримов ой-пикирлери Ташкент қаласындағы «Шарқ» баспасынан «Тарихий хотирасиз кележак йуқ» («Тарийхый еслеўсиз келешек жоқ») атамасында өз алдына китап болып шықты.

1996-жылдың 16-декабринде Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинетиниң «Өзбекстанның жаңа тарийхын таярлаў хәм баспадан шығарыў ҳаққында» 445-санлы қарары, 1997-жылдың 24-февралында Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесиниң 45/2 санлы «Қарақалпақстанның жаңа тарийхын таярлаў хәм баспадан шығарыў ҳаққында» қарары қабыл етилген еди.

Биринши Президентимиз И.А.Каримовтың «Тарийхый еслеўсиз келешек жоқ» мийнетинде тарийхшылардың алдына қойылған инабатлы ўазыйпаны орынлап, халқымыздың хәм мәмлекетимиздиң әйемги өтмиши хәм жақын тарийхына деген қызығыўшылығын есапка ала отырып 2000-жылы «Ўзбекистоннинг янги тарийхи, 1-3 китоб», 2003-жылы «Қарақалпақстанның жаңа тарийхи. Қарақалпақстан XIX әсирдиң екинши ярымынан XXI әсирге шекем» академиялық монографиялар баспадан шығарылды. 2001-жылы баспадан шыққан академик С.К.Камаловтың «Қарақалпақлардың халық болып қәлипесиўи хәм оның мәмлекетлиги тарийхынан» китабы республикалық Бердақ атындағы сыйлықты алыўға миясар болды.

Тарийх илиминдеги усындай жаңалықлар менен жетискенликлер усы мийнетлерди дәретиўге түртки салған Биринши Президентимиз И.А.Каримовтың «Тарийхый еслеўсиз келешек жоқ» шығармасын және де терең изертлеўди талап етеди.

Хақыйқатында да халқымыздың миллий өзлигин аңлаўы барысында оның хақыйқый тарийхын, муқаддес қәдриятларын, ата-бабаларымыздың мийрасларын билиўге қызығыўшылығы күшейди.

Биринши Президентимиз И.А.Каримовтың айтқанындай, “Негизинде тарийх хәм философия логикалық рәўиште бир-бирин толтыратуғын, раўажланыў процесслери ҳаққында бир пүтин түсиник беретуғын, ақ-қарадан парықлаўда тийкар болатуғын пәнлер”.

Жуўмақлап айтатуғын болсақ Өзбекистан Республикасы өз ғарезсизлигин жариялаған күннен баслап барлық тараўларда болғанындай тарийх пәнин болған көз-қараста өзгерди. Ғарезсизлик жылларында мектеп, академиялық лицей хәм кәсип-өнер коллежлер, сондай-ақ жоқары оқыў орынларында пайдаланылатуғын оқыў қолланбалар, китаплар қайта баспадан шығарылды. Бул Өзбекистан Республикаси Биринши Президенти тәрәпинен өзликти аңлаўға, хақыйқый тарийхты, муқаддес қәдриятларымызды, ата-бабаларымыздың мийрасларын билиўге қарата қойылған дәслепки қәдемлер еди. Хәзирги ўақытта Өзбекистан Республикаси Биринши Президенти И.А.Каримовтың «Тарийхый еслеўсиз келешек жоқ» китабы тарийх пәнин оқытыў, билимлендириў нәтийжелигин асырыўдың әҳмийетли факторларынан бир болып табылды. Себеби И.А.Каримовтың шығармалары билимлендириў тараўын айтатуғын болсақ, хәр бир оқытыўшының методикалық қолланбасы болып табылады. Олар усы шығармаларға тийкарланған ҳалда академиялық

лицей ҳам кәсип-өнер коллежлеринде билим алып атырған ҳәр бир оқыўшыға халық тарийхы, инсаният тарийхының ең аҳмийетли буўыны екенлиги, тарийхий еслеўсиз келешек жоқлығын, өзликти аңлаў тарийхты билиўден басланыўын түсиндирип, өз тарийхына, халқына, күшли қәдриятларын йие жетик келешеге бар жасларды тәрбиялайды. Академиялық лицей ҳам кәсип-өнер коллежлеринде И.А.Каримовтың шығармаларының үйренилиўи үлкен аҳмийетке ийе. Себеби, биз тарийхты жасларымызға үйретиў арқалы өзлеримиздың бекем келешегимизди курамыз.

Пайдаланылған әдебиетлар дизими:

1. Каримов И.А. Тарихий хотирасиз келажак йук. Тошкент: Шарқ, 1998
2. Каримов И.А. Она юртимиз бахту икболи ва буюк келажаги йулида хизмат килиш – энг олий саодатдир. – Тошкент: Ўзбекистон, 2015.
3. Каримов И.А. Жоқары мәнәўият – жеңилмес күш. - Ташкент, 2008.

ИСЛОМ КАРИМОВ АСАРЛАРИДА АХЛОҚ ВА МАЪНАВИЯТ МАСАЛАЛАРИ

Атажанов У. - НДПИ магистранти

*Тараққиёт тақдирини маънавий жиҳатдан
етук одамлар ҳал қилади.*

И.Каримов

Маълумки, ахлоқ арабча сўз бўлиб, “хулқнинг кўплиги” маъносини англатади ва ижтимоий онгнинг бири сифатида жамиятда бўладиган инсон-инсон, инсон-жамият ва инсон-табиат муносабатларини тартибга солиб турувчи барқарор, муайян норма ва қоидалар йиғиндиси. Мураккаб бир тизим бўлган инсон маънавий олами ҳуқуқ ва ахлоқ деб аталган иккита атрибутлардан ташкил топган бўлиб, инсон маънавий оламини буларсиз тасаввур қилолмаймиз. Булардан ахлоқ - бу инсонга ҳам маънавий, ҳам жисмоний жиҳатдан фойда бериб, иймон ва виждон поклигини асрайдиган тушунчадир. Шунингдек, ахлоқ маънавий тузилмалар билан ўзаро алоқа қилиш билан бир қаторда ижтимоий ҳодисаларни ҳаракатлантирувчи (ёки аксинча, ҳаракатсизлантирувчи) маънавий куч сифатида намоён бўлади. Ахлоқ маънавият тизимида таъсирчан ва бақувват халқа бўлиб, инсон маънавий дунёсини унингсиз тасаввур қилиш мумкин эмас ва барча маънавий ҳодисалар негзида ахлоқийлик ётади. Ахлоқ ва маънавият инсонда ўзининг ҳатти-ҳаракати, қилмиши, юриш-туриши учун ўз виждон ва иймони, шунингдек, жамият олдида жавобгарлик ҳиссини пайдо қилиб, ўзини ўз ҳаёти, яқинлари ва эл-юрт келажаги учун маъсул деб билади. Бу хислатларни эса инсон қалби ва онгида шакллантириш, қолаверса, юксак ахлоқий фазилатлар ҳамда миллий маънавиятимизга содиқ кадрларни тарбиялаш давлатимизнинг устувор вазибаларидандир. “Маънавият тарбиянинг энг таъсирчан қуроли экан, ундан оқилона фойдаланиш, болаларимизни ватанпарвар, ростгўйлик, ҳақсеварликка ўргатиш керак бўлади. Аслида олганда, ахлоқ – маънавиятнинг ўзаги”[2:74] деган эди Ислом Каримов. Ана шу назарий фикрлардан келиб чиққан ҳолда давлатимиз истиқлолнинг дастлабки кунлариданоқ миллий маънавий муаммоларни давлат сиёсати даражасига кўтарди. Ислом Каримовнинг “Ўзбекистон XXI асирга интилоқда” асарини ўқиганимизда

2.СЕКЦИЯ

И.КАРИМОВТЫҢ «ӘДЕП-ИКРАМЛЫЛЫҚ РУЎХЫЯТТЫҢ ӨЗЕГИ» АТЛЫ КОНЦЕПЦИЯСЫНЫҢ ТАРИЙХЫЙ ХӘМ ИЛИМИЙ ӘХМИЙЕТИ

Г.Жанназарова И.Каримовнинг Ўзбекистон иқтисодий сиёсатининг устувор йўналишлари концепциясининг аҳамияти.....	91
Г.Сапарова Ислам Каримовтың диний қәдириятларды тиклеў концепциясы.....	92
А.Алламбергенов, З.Таңирбергенова И.Каримов хуқықый демократиялық мәмлекет хәм пуқаралық жәмийет қурыўда ғалаба хабар қуралларының роли ҳаққында.....	94
Г.Сапарова, М.Назарбаев Ислам Каримовнинг мустақил Ўзбекистонни ривожлантиришнинг маънавий ахлоқий негизлари концепциясининг аҳамияти.....	96
G.Saparova, K.Saitov I.Karimov asarlarida milliy g'oya va axloqning yoshlar ta'rbiyasidagi ahamiyati.....	98
Н.Өтенов И.Каримовнинг «Юксак маънавият - енгилмас куч» асарида маънавий ва моддий хәт уйғунлиги.....	100
М.Пирниязова Ислам Каримов асарларида ижтимоий-сиёсий соҳада демократик янгиланишларнинг хуқуқий асослари.....	102
М.Атамуратова Ислам Каримов асарларида баркамол инсонни тарбиялаш ғоялари.....	104
С.Ерназарова, Г.Бекбергенова, И.А.Каримов шығармаларында миллий руўхыйлық хәм миллий әдеп-икрамлылыққа байланыслы пикирлер.....	106
И.Жаксимов, Б.Бекмуратов, Д.Фармонов Ислам Каримовтың пикирге қарсы пикир, идеяға қарсы идея концепциясы.....	108
Э.Кочкарова И.А.Каримовтың «Тарийхый еслеўсиз келешек жоқ» шығармасы хәм академиялық лицейлерде тарийхты оқытыў мәселелери.....	110
У.Атажанов Ислам Каримов асарларида ахлоқ ва маънавият масалалари.....	112
Ш.Танимов Ислам Каримов шығармаларында идеялық тәрбия мәселелери.....	115

3. СЕКЦИЯ

ӘДЕП-ИКРАМЛЫЛЫҚ ХӘМ РУЎХЫЯТ ӨЛШЕМЛЕРИНИҢ ӨЗ-АРА ТИККЕЛЕЙ БАЙЛАНЫСЫН ИЗЕРТЛЕЎ МӘСЕЛЕСИ

А.Абдусамедов, Г.Сапарова Миллий ўзликни англашда халқ қадриятлари ва диний маросимчиликнинг уйғунлиги.....	117
Г.Сапарова, Б.Қабулов Имом Бухорий ҳадисларида одоб-ахлоқ тарбияси.....	119
Ж.Утегенова Диёнат, эътикод, инсоф-одоб-ахлоқ мезони.....	121
А.Рейимбаев Тәлим хәм тәрбия мәселелеринде ийман түсиниги хәм оның мәнис-мазмуны.....	123